

Uw brief van	Ons kenmerk	Behandelend ambtenaar	Zoetermeer
	WJZ/2002/54245(3747)		29 oktober 2002
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Nota naar aanleiding van het verslag wetsvoorstel regeling leer-werktrajecten vmbo (Kamerstukken 28 444)		3501	

Hierbij bied ik u, mede namens de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de nota naar aanleiding van het verslag inzake het bovengenoemde voorstel van wet aan. Bij de nota zijn twee bijlagen gevoegd.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen,

(Maria J.A. van der Hoeven)

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

28 444 Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met leer-werktrajecten in de basisberoepsgerichte leerweg van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (regeling leer-werktrajecten vmbo)

Nota naar aanleiding van het verslag

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft in haar verslag over het wetsvoorstel een aantal vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Ik ben de commissie daarvoor erkentelijk.

Bij mijn beantwoording, mede namens de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, heb ik zoveel mogelijk de volgorde van het verslag aangehouden.

1. Inleiding

De leden van de PvdA-fractie vragen te specificeren in hoeverre het wetsvoorstel de garantie biedt dat aan de randvoorwaarden wordt voldaan dat de leerplicht wordt gehandhaafd, de bedrijven jongeren niet als goedkope arbeidskrachten kunnen wegcopen, en de jongeren via deze variant een (deel-)diploma kunnen behalen.

Een leer-werktraject is een volwaardige leerroute binnen de basisberoepsgerichte leerweg. De Leerplichtwet 1969 blijft onverkort van kracht, met inbegrip van het toezicht op de naleving daarvan door de leerplichtambtenaar van de gemeente. Ook het leer-werktraject wordt met een diploma afgesloten. Leerlingen die de examenprogramma-onderdelen met succes afleggen, behalen het diploma leer-werktraject/

basisberoepsgerichte leerweg. Evenals voor de basisberoepsgerichte leerweg geldt dat de leerling die geen diploma behaalt, een getuigschrift vmbo krijgt voor het gedeelte van het eindexamen dat met goed gevolg is afgelegd (zie art.29, derde lid, WVO).

Van groot belang vinden de leden van de GroenLinks-fractie het dat de jongeren die het traject volgen onder de verantwoordelijkheid blijven vallen van de school en dat de school de leerling zorgvuldig blijft volgen en indien nodig ingrijpt.

De vmbo-school blijft verantwoordelijk voor het gehele opleidingstraject; zowel voor de inrichting en uitvoering van de binnenschoolse als van de buitenschoolse component. Doel van leer-werktrajecten is dat zoveel mogelijk leerlingen binnen de basisberoepsgerichte leerweg doorstromen naar niveau 2 van het beroepsonderwijs volgens de WEB en een startkwalificatie behalen. Vmbo-scholen blijven de verantwoordelijkheid houden om alle leerlingen zo ver mogelijk te brengen naar vmbo-diplomering en aansluiting op het vervolgonderwijs. Omdat het belangrijk is dat de school binding houdt met de leerling en deze moet blijven volgen, is in het voorgestelde artikel 10b1, eerste lid, WVO, een maximumaantal uren voor het buitenschoolse praktijkgedeelte voorgeschreven. Dit houdt in dat een leerling per week maximaal vier dagen in de praktijk mag verblijven en in ieder geval één dag op school moet zijn.

De leden van de SP-fractie stellen vragen over het niveau van het vmbo, of de behoefte aan de regeling leer-werktrajecten wordt verklaard uit het feit dat het vmbo te zwaar is, in hoeverre de regeling leer-werktrajecten onnodig zou zijn indien het niveau van de leerwegen beter wordt aangepast aan het niveau van de leerlingen, en in hoeverre de regeling leer-werktrajecten een vijfde leerweg wordt. Indien dit laatste het geval is, hoe staat de regering hier dan tegenover?.

Flexibilisering van de basisberoepsgerichte leerweg maakt het scholen beter mogelijk om maatwerk te leveren voor de heterogene groep leerlingen. Leerlingen met een andere leerstijl, de zogenoemde lerende doeners, worden in een leer-werktraject met een groter praktijkdeel, minder theorievakken en een nieuwe pedagogiek en didactiek in het beroepsonderwijs effectiever naar een startkwalificatie begeleid.

Het leer-werktraject is geen vijfde leerweg, maar een pedagogisch-didactische variant van de basisberoepsgerichte leerweg. Leerlingen doen examen op het niveau van de basisberoepsgerichte leerweg in minimaal twee vakken tot en met het maximale programma van de reguliere basisberoepsgerichte leerweg. Met leer-werktrajecten kunnen scholen maatwerk bieden aan jongeren die anders wellicht uitvallen.

2. Typering van een leer-werktraject

De leden van de CDA-fractie constateren dat in principe alle leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg toegang hebben tot leer-werktrajecten. Deze leden vinden dat deze trajecten voorshands beperkt moeten worden tot die leerlingen die in de meer theoretische omgeving van de school vastlopen en voor wie deze leer-werktrajecten een beter alternatief vormen. Zij gaan ervan uit dat dit voor de scholen voldoende duidelijk is.

Dezelfde leden vragen of de regering met hen van oordeel is dat leerlingen die een leer-werktraject met succes doorlopen een diploma ontvangen. Zij wijzen erop dat zo'n diploma niet gelijk is aan een diploma van de gewone basisberoepsgerichte leerweg. Dit opent ook de discussie over diplomering van die leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg die geen diploma basisberoepsgerichte leerweg kunnen behalen en ook geen diploma basisberoepsgerichte leerweg met leer-werktraject. Voorts vragen zij of op dit terrein voorstellen van de regering te verwachten zijn.

Allereerst sta ik stil bij de plaats van de hier bedoelde leerlingen in het "onderwijsgebouw".

Het gaat hier niet om praktijkonderwijs. Praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen van wie vaststaat (beschikking Regionale Verwijzingscommissie) dat een orthopedagogische of orthodidactische benadering noodzakelijk is en dat het volgen van het onderwijs in één van de leerwegen, al dan niet in combinatie met het volgen van leerwegondersteunend onderwijs, niet leidt tot het behalen van een diploma of getuigschrift vmbo.

Dan is er het leerwegondersteunend onderwijs. Dat onderwijs is bedoeld om in de vier leerwegen de leerlingen met een partiële achterstand of tijdelijke problematiek gedurende korte of langere tijd extra hulp op maat te bieden.

En vervolgens zijn er de leer-werktrajecten. Die trajecten zijn bedoeld voor leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg die in staat zijn om met een meer praktijkgerichte didactiek en minder theorie wel een diploma vmbo te halen. Leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg die leerwegondersteunend onderwijs volgen, kunnen ook in aanmerking komen voor een leer-werktraject.

Leerlingen die uiteindelijk geen diploma basisberoepsgerichte leerweg of leer-

werktraject/basisberoepsgerichte leerweg halen, ontvangen een getuigschrift voor de vakken van het eindexamen die met een voldoende cijfer worden afgerond, zoals hiervoor al is opgemerkt.

Voor de leer-werktrajecten zijn minimum- en maximumvarianten genoemd. De leden van de CDA-fractie vragen hoe deze varianten zijn ontwikkeld, waarom juist voor deze maximumvariant is gekozen en hoe hard deze minimum- en maximumvarianten zijn.

De minimumvariant omvat "in elk geval" Nederlandse taal en een beroepsgericht programma (zie art.10b1, tweede lid, WVO, zoals voorgesteld). De maximumvariant kan dus alle vakken van de basisberoepsgerichte leerweg omvatten. In een leer-werktraject met een maximumvariant krijgt de leerling een groot deel van de leerstof aangeboden in de praktijk op een leer-werkplek. Het uitgangspunt van het leer-werktraject is dat de behoeften en leerstijlen van leerlingen goed worden onderkend en dat elke leerling zijn eigen individuele leerroute moet kunnen volgen. Deze flexibele variant van de basisberoepsgerichte leerweg moet zorgen voor een aantrekkelijk en inspirerend leerklimaat. De minimumvariant moet bijdragen aan het doel dat meer leerlingen gediplomeerd de eindstreep halen en met een startkwalificatie de school verlaten. Met Nederlands en een beroepsgericht programma kan de leerling doorstromen naar een niveau 2-opleiding van het beroepsonderwijs volgens de WEB. Ook voor een deel van de leerlingen met leerwegondersteunend onderwijs is het leer-werktraject een kansrijke route naar een startkwalificatie.

De leden van de VVD-fractie merken op dat leerlingen die vroeger naar het vbo gingen, hele praktische, beroepsgerichte vakken kregen. Dat werd hoog gewaardeerd. Na invoering van de basisvorming moesten leerlingen algemeen vormende vakken volgen.

De leden van de VVD-fractie hebben destijds als enige fractie tegen dat wetsvoorstel gestemd. Zij waren toen reeds van oordeel, dat praktisch ingestelde leerlingen door het overwegend algemeen vormend onderwijsprogramma in de knel zouden komen. De voornoemde leden hebben zeven jaar lang getracht om een meerderheid te krijgen voor meer ruimte voor praktisch beroepsgerichte vakken. Zij zijn dan ook blij dat de basisvorming grondig hervormd is en dat er meer differentiatie is naar niveau, aanbod en duur.

Deze leden hebben in het overleg van 4 juli 2001 aangegeven dat de

basisberoepsgerichte leerweg ook vormgegeven mag worden via een duaal traject, maar zoveel mogelijk leerlingen zullen binnen de reguliere trajecten opgeleid moeten worden. Het lijkt erop dat grote aantallen leerlingen via het duale traject opgeleid gaan worden. Geeft dit niet aan dat er aandacht moet zijn voor een goede aansluiting van de basisvorming op het vmbo, zo vragen deze leden.

Ik merk hierover op dat dit aspect behoort tot de werkzaamheden en aandachtsvelden van de ingestelde Taakgroep Vernieuwing Basisvorming. Bij brief van 14 oktober 2002, VO/BOB/2002/37825, heb ik de Tweede Kamer ingelicht over samenstelling en werkwijze van de Taakgroep en over de wijze van verdere informatieverstrekking over het proces, ook aan de Tweede Kamer. Ik moge daarnaar verwijzen.

De leden van de PvdA-fractie onderkennen dat bij enkele leerlingen ook een motivatieprobleem een rol kan spelen, bijvoorbeeld doordat zij te lang in een verkeerde omgeving onderwijs hebben moeten volgen. Zal er voor deze specifieke groep leerlingen tevens aandacht worden geschonken aan hun motivatie, zo vragen zij.

Ik antwoord hierop bevestigend. Uit de praktijk blijkt dat scholen aandacht besteden aan de motivatie van de leerlingen in een leer-werktraject. Behalve voor Nederlands en het beroepsgericht programma heeft een groot aantal scholen uren in het programma opgenomen voor persoonlijke ontwikkeling, sociale vaardigheidstrainingen en het maatschappelijk functioneren van leerlingen in het bedrijf. Door middel van een vak als maatschappelijke beroepsvorming komt dit laatste tot uiting. Ook hebben de scholen uren ingeruimd voor onderdelen als stagereflectie, alsook mentoruren, waarin de voortgang van de leerlingen in het bedrijf besproken worden.

Scholen kunnen zich via een aanvraagprocedure nomineren en kwalificeren voor het voorbereiden en uitvoeren van leer-werktrajecten. De leden van de PvdA-fractie vragen aan te geven in hoeverre de aanvragen inmiddels aansluiten bij de verwachting dat jaarlijks ongeveer 6.000 leerlingen langs deze weg een leer-werktraject zullen gaan volgen.

Uit de praktijk blijkt dat het gemiddeld aantal leerlingen per school in het vierde leerjaar in een leer-werktraject 19 is. In totaal gaat het nu om 3686 leerlingen.

Dezelfde leden vragen hoe de aanvragen zullen worden beoordeeld in het licht van het

Plan van Scholen.

Scholen komen in aanmerking voor de nominatie en kwalificatie wanneer zij voldoen aan de voorwaarden in de beleidsregeling Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo. Het plan van scholen is hier niet bij betrokken. Bij inwerkingtreding van het wetsvoorstel, indien dat tot wet wordt verheven, wordt elke school die de basisberoepsgerichte leerweg aanbiedt, bevoegd om leer-werktrajecten te verzorgen.

De school behoort er zelf voor te zorgen dat de mentor/docentbegeleider berekend is op zijn taak en daarom zou de noodzaak van wettelijke eisen ontbreken, merken de leden van de PvdA-fractie op. Zij vragen of het reguliere schooltoezicht door de onderwijsinspectie in dezen voldoende waarborgen biedt en op welke overwegingen dit vertrouwen berust.

Ik merk hierover op dat de school ervoor zorgdraagt dat de leerling een gekwalificeerde mentor of docentbegeleider heeft. De inspectie houdt toezicht op de naleving van deze wettelijke deugdelijkheidseis. De regering heeft geen reden om hierin geen vertrouwen te hebben.

Ook zouden de leden van de PvdA-fractie graag geïnformeerd worden over de gesprekken met de sociale partners en het COLO (Centraal orgaan van de landelijke opleidingsorganen) over de inzet voor de totstandkoming van leer-werktrajecten. Kan de Tweede Kamer het convenant met de sociale partners en het document "Gezamenlijke afspraken leer-werktrajecten vmbo" waarin de gesprekken hebben geresulteerd, binnenkort tegemoet zien, zo vragen deze leden.

Ja, beide documenten zijn als bijlagen toegevoegd.

De leden van de D66-fractie merken op dat het in dit wetsvoorstel gaat om leerlingen die zeer grote moeite hebben om het normale programma te volgen. Waarschijnlijk is het vak Nederlands voor deze leerlingen reeds een zware belasting. Deze leden hechten eraan dat leerlingen met een waardevolle kwalificatie van school gaan om zoveel mogelijk doorstroming te kunnen bevorderen, maar tevens vinden zij het van belang dat er, juist voor leerlingen die dreigen uit te vallen, praktische oplossingen mogelijk zijn. De leden van de fractie van de ChristenUnie vrezen dat als wat op school wordt geleerd en wat op de werkplek wordt bijgebracht en uitgevoerd niet goed op elkaar aansluiten, de motivatie van de leerling, die toch al meer een doener is, voor de 'leervakken' zal

afnemen.

Naar aanleiding van wat deze fracties opmerken, breng ik het volgende naar voren.

In de eerder al genoemde beleidsregel Leer-werktrajecten is het minimale programma van een leer-werktraject gedefinieerd als omvattend: Nederlands, een beroepsvoorbereidend programma en eventueel aanvullende onderdelen ICT. Vanwege aanwijzingen uit het veld dat ICT over het algemeen in voldoende mate in het beroepsvoorbereidend programma is opgenomen, zijn de onderdelen ICT niet in het wetsvoorstel vastgelegd. Bij de kwalificatie in juni 2002 heeft 96% van de scholen aangegeven het beroepsgericht programma en ICT gecombineerd te zullen verzorgen (samenspel tussen school en leerbedrijf).

Daarnaast heeft de school de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de praktijkbegeleider van het leerbedrijf intensief betrokken wordt bij de inrichting van het programma van het leer-werktraject.

Elk landelijk orgaan beroepsonderwijs heeft met extra subsidie van OCenW een praktijkleerboek ontwikkeld waarmee de leer-werkleerling op de leer-werkplek de juiste leerstof krijgt aangeboden. Deze praktijkboeken zijn in overleg met het onderwijsveld ontwikkeld.

De leden van de SGP-fractie stellen dat de voorgestelde regeling zich niet uitstrekt tot de groep praktisch ingestelde leerlingen die het niveau van de basisberoepsgerichte leerweg niet aan kan maar ook niet behoort tot de doelgroep van het praktijkonderwijs. Zij vragen of de regering de problematiek van deze groep leerlingen en de moeilijkheden die dat voor de scholen oplevert onderkent. Is de regering voornemens om ook voor deze groep aanvullende maatregelen te nemen? Vervolgens vragen zij of de regering ook overwogen heeft om het volgen van leer-werktrajecten toe te staan voor leerlingen in de kaderberoepsgerichte leerweg, en zo ja, wat de overwegingen zijn geweest om daar (nu) niet toe te besluiten.

Het leer-werktraject is juist bedoeld voor praktisch ingestelde leerlingen. De combinatie van binnenschools en buitenschools leren moet zorgen voor een aantrekkelijk en inspirerend leerklimaat waarin maatwerk geleverd wordt voor elke leerling. De afgelopen periode zijn signalen uit het scholenveld gekomen over een zogenoemde restgroep die ook met een leer-werktraject niet naar een diploma basisberoepsgerichte leerweg gebracht kan worden. Inmiddels heeft OCenW een overleg in het leven geroepen, bestaande uit vertegenwoordigers van de vier Grote Gemeenten, hun vmbo-scholen en

het ministerie zelf, waarin deze problematiek en mogelijke oplossingen verder zullen worden verkend.

Daarbij hebben de leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg prioriteit. Zie over de plaats van deze leerlingen in het "onderwijsgebouw" mijn opmerkingen daarover aan het begin van deze paragraaf.

De mogelijkheid om ook in de kaderberoepsgerichte leerweg leer-werktrajecten in te voeren, is opgenomen in de Middellange Termijn Verkenning van de Beroepskolom. Besluitvorming over de invoering van leer-werktrajecten in de kaderberoepsgerichte leerweg zal plaatsvinden nadat de leerlingen van de eerste tranche, die op grond van de eerdergenoemde beleidsregel zijn aangevangen, examen hebben gedaan.

3. De vakken van het leer-werktraject

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat de Raad van State van mening is dat de wettelijke eisen die aan een diploma voor het leer-werktraject worden gesteld (Nederlands en een beroepsgericht programma) te zeer afwijken van die voor de beroepsgerichte leerweg (het leer-werktraject is volgens het voorgestelde artikel 10 b1, eerste lid, een variant hierop). De Raad vindt dat er te weinig garanties zijn voor doorstroom naar niveau 2 van de basisberoepsopleiding en het behalen van een startkwalificatie. Vervolgens adviseert de Raad om de afwijking van de wettelijke eisen aan het leer-werktraject ten opzichte van de basisberoepsgerichte leerweg en de aanvaardbaarheid daarvan opnieuw te bezien.

De leden van de VVD-fractie vragen een nadere onderbouwing waarom de regering een afwijking van de wettelijke eisen voor de beroepsgerichte leerweg evenwichtig en aanvaardbaar vindt.

Ik verwijs voor mijn antwoord naar dat wat ik hiervoor in paragraaf 1 van deze nota al opmerkte naar aanleiding van vragen van de fractie van de SP over de behoefte aan de regels voor leer-werktrajecten, en naar mijn antwoord in paragraaf 2 op vragen van de CDA-fractie over de varianten binnen de leer-werktrajecten. Uit deze antwoorden blijkt dat ik de afwijking die de leden van de VVD-fractie noemen, inderdaad evenwichtig en aanvaardbaar vind.

De leden van de PvdA-fractie vragen of een krachtige opleidingsplek per se moet zijn gekenmerkt door waardevolle praktijkboeken. Educatieve uitgevers brengen die niet altijd op de markt en er zijn ook gevallen denkbaar waarin een praktijkboek geen conditio sine qua non hoeft te vormen. Zij vragen de regering op deze overweging te reageren. Dezelfde leden vragen welke waarborgen de regering in gaat bouwen om er voor te zorgen dat de doorstroomrechten niet zo smal worden dat de betrokken leerlingen nog slechts voor één enkel bedrijf gekwalificeerd worden.

Ik wijs erop dat de leerlingen niet voor één bedrijf worden gekwalificeerd. De sector waarvoor de leerling met een diploma leer-werktraject/basisberoepsgerichte leerweg examen heeft gedaan, is leidend voor de doorstroom. In de samenwerkingsovereenkomst VMBO-ROC/AOC kunnen over de doorstroom van individuele leerlingen bijzondere afspraken worden vastgelegd, waaronder specifieke voorwaarden voor een bredere niet-verwante doorstroom naar een andere afdeling of sector. Extra (onderdelen van) vakken die de leerling in het leer-werktraject afrondt, verruimen de doorstroommogelijkheden.

Voor bepaalde leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg is de programmatische invulling van een combinatie van buitenschoolse praktijk met binnenschools leren een goede uitkomst. De leden van de GroenLinks-fractie vinden het echter wel van belang dat er een zekere inhoudelijke samenhang moet worden gevonden en dat er zowel vanuit de school als ook vanuit het leerbedrijf voldoende aandacht moet worden besteed aan deze samenhang en het actief betrekken van de leerling om praktijk en theorie aan elkaar te verbinden. Met andere woorden: deze leden zijn van mening dat het binnen het beroepsgerichte programma van belang is dat er een intensieve verdieping en verbreding mogelijk is die aansluit bij de interesse van de leerling, waarmee zoveel mogelijk maatwerk kan worden geboden. Scholen moeten hierbij zoveel mogelijk vrijheid krijgen om in overleg met de leerling een pakket samen te stellen. De leden van de GroenLinks-fractie vragen daarbij de Inspectie toezicht te houden op de kwaliteit van de verschillende programma's.

Ik merk hierover op dat de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) de inspectie de bevoegdheid geeft de kwaliteit van het onderwijs te beoordelen. Hieronder valt ook de wijze waarop scholen vormgeven aan de leerwerktrajecten, en daarbinnen aan de samenhang van theorie en praktijk. Het inspectietoezicht op de kwaliteit strekt zich ook daarover uit.

De leden van de SP-fractie vragen of de regering kan toelichten waarom een leerling die het diploma basisberoepsgerichte leerweg/leer-werktraject behaalt, minder doorstroomrechten heeft dan degene die een regulier diploma basisberoepsgerichte leerweg haalt.

Het minimumpakket van het leer-werktraject wordt gekenmerkt door een geringer aantal theorievakken, een relatief groot praktijkgedeelte en een praktijkgerichte pedagogiek en didactiek. Het theoretische pakket wordt dus gecompenseerd door een uitgebreide praktijkcomponent die in de meeste gevallen gericht zal zijn op één sector. De samenwerkingsovereenkomst vmbo-mbo moet waarborgen dat sprake zal zijn van een doorlopende leerroute vmbo-mbo op het niveau van de basisberoepsopleiding. Het ligt voor de hand dat het hier gaat om verwante doorstroom. Immers, een leerling met een diploma leer-werktraject in de sector techniek kan niet zonder meer doorstromen naar een basisberoepsopleiding in bijvoorbeeld de sector zorg en welzijn. Over dergelijke niet-verwante doorstroomtrajecten kunnen vmbo en mbo in de samenwerkingsovereenkomst echter wel specifieke afspraken maken.

De leden van de D66-fractie constateren dat de Raad van State bedenkingen heeft bij de inhoud van de leerplicht. De eis van Nederlands en een beroepsgericht programma is naar mening van de Raad van State veel minder zwaar dan de eisen die gesteld worden aan de basisberoepsgerichte leerweg. De regering geeft in antwoord hierop aan, dat in praktijk de meeste opleidingen het om een succesvolle doorstroom mogelijk te maken. De leden van de fractie van D66 willen graag weten waarom de regering de uitbreiding van leer-werktrajecten met andere vakken niet in de wet wil vastleggen. Ze vragen of dit is omdat de regering er de voorkeur aan geeft om dit niet 'dicht te regelen' en scholen de mogelijkheid te geven om dit naar eigen goeddunken wel of niet uit te breiden. Voornoemde leden zouden dit laatste steunen omdat het huns inziens van belang is dat scholen de mogelijkheid houden om in zeer moeilijke gevallen leerlingen een passend traject te bieden als doorstroming niet aan de orde is vanwege de motivatie of mogelijkheden van de betreffende leerling. Zij verzoeken een uitspraak van de regering hierover.

Met leer-werktrajecten heeft de school meer ruimte gekregen om aan iedere individuele leerling maatwerk te kunnen leveren. Het bevoegd gezag kan na overleg met de leerlingen of diens wettelijke vertegenwoordigers beslissen dat het leer-werktraject voor

de leerling eveneens één of meer andere vakken van de basisberoepsgerichte leerweg omvat. Het bij wet bepalen welke andere vakken dat (kunnen) zijn, zou afbreuk doen aan de doelstelling van maatwerk voor de scholen. Of en zo ja welke andere vakken worden opgenomen, hangt af van de capaciteiten van de leerling. Het is daarom inderdaad niet de bedoeling dit "dicht te regelen".

Het betoog van de regering in het nader rapport over de doorstroming van de leerwerktrajecten naar de ROC's/AOC's is de leden van de fractie van de ChristenUnie niet helder. Enerzijds geeft de regering aan dat voor een succesvolle doorstroom er de noodzaak is tot een passende invulling van het onderwijsprogramma, ofwel dat scholen vaak meer vakken in het pakket opnemen dan het wettelijk verplichte minimum. Anderzijds wordt gesteld dat de doorstroming toch wel gewaarborgd is, aangezien de doorstroomrechten smaller zijn dan voor een regulier diploma. Deze leden vragen wat er in dit kader bedoeld wordt met smallere doorstroomrechten en of dit in lijn is met de eerdere opmerking dat aanvullende vakken in de praktijk noodzakelijk blijken voor een succesvolle doorstroming.

Met een diploma leer-werktraject/basisberoepsgerichte leerweg heeft de leerling recht op doorstroom naar een niveau 2-opleiding van een inhoudelijk aansluitend type beroepsonderwijs aan een ROC of AOC. Een leerling die op het vmbo in de sector techniek het leer-werktraject heeft gevolgd, kan dus doorstromen naar een niveau 2-opleiding in de sector techniek van het ROC of AOC. Het succesvol afsluiten van extra vakken in het leer-werktraject kan aanleiding zijn voor bredere doorstroommogelijkheden. Dergelijke doorstroomafspraken moeten de vmbo-school en het ROC of AOC hebben vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst.

4. De omvang van het leer-werktraject

In de voorgestelde wetswijziging worden na artikel 10b zeven nieuwe artikelen ingevoegd. In het voorgestelde artikel 10b1 staat onder meer dat het leer-werktraject in de basisberoepsgerichte leerweg, oftewel het derde en vierde leerjaar van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs, moet plaatsvinden. De leden van de LPF-fractie pleiten er echter voor dat al direct bij aanvang van de opleiding, dus al in het

eerste leerjaar, begonnen wordt met een leer-werktraject. Het is namelijk gebleken dat veel deelnemers voortijdig afhaken omdat de leerweg teveel theorie bevat en nog geen praktijk. Deze deelnemers willen graag iets met hun handen doen en raken gedemotiveerd als zij in de eerste twee jaar uitsluitend in de schoolbanken moeten zitten. Het gevolg is het voortijdig verlaten van de opleiding, met alle gevolgen van dien. Het gaat, zoals in de memorie van toelichting terecht wordt opgemerkt, vooral om 'jongeren met een andere leerstijl: de lerende doeners'.

De leden van de LPF-fractie verzoeken de regering om te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is om al meteen bij aanvang van de opleiding, dus al in het eerste leerjaar van het vmbo, te beginnen met een leer-werktraject.

Ik wijs erop dat momenteel voor de basisvorming een aantal tijdelijke maatregelen van kracht is om scholen ruimte te geven om voor leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg dat maatwerk te leveren dat de leden van deze fractie wensen. De tijdelijke maatregelen worden na 1 augustus 2004 vervangen door een structurele voorziening voor een vernieuwde basisvorming met verdere verruiming voor scholen en leerlingen voor eigen keuzen en individuele behoeften. Daartoe zal de eerder genoemde taakgroep in nauw overleg met het veld voorstellen doen.

De leden van de VVD-fractie vragen of de regering kan aangeven waarom zij de voorkeur geeft aan het grotendeels in het vierde leerjaar laten plaatsvinden van het buitenschoolse praktijkgedeelte.

Ook de leden van de GroenLinks-fractie vragen de regering waarom het buitenschoolse praktijkgedeelte bij voorkeur in het vierde leerjaar plaatsvindt. Zij geven in overweging deze afweging aan de scholen over te laten. De school kan immers het beste beoordelen wat het beste moment is voor een leerling om het buitenschoolse praktijkgedeelte te starten.

Gezien de jonge leeftijd van de leerlingen heeft het mijns inziens de voorkeur om hen vooral in het vierde leerjaar naar het leerbedrijf te laten gaan. Ook is het belangrijk om de leerlingen goed voor te bereiden op het werken in de praktijk van het leerbedrijf, zowel voor theoretisch als voor sociale en persoonlijke vaardigheden. Uit de kwalificatieronde van juni 2002 blijkt dat 61% van de scholen kiest voor het spreiden van het praktijkdeel over de leerjaren drie en vier.

De leden van de SGP-fractie vragen waarom op basis van het voorschrift om leerlingen

per week minimaal één dag naar school te laten komen, clustering van een buitenschools gedeelte in bijvoorbeeld enkele weken moet worden uitgesloten. Waarom wordt ook dit vormaspect niet aan de scholen overgelaten, eventueel met de bepaling dat leerlingen niet langer dan een maand achtereen uitsluitend buitenschools mogen leren?

Gezien de jonge leeftijd van de leerlingen is het naar mijn mening belangrijk dat zij regelmatig contact met de school hebben. Ook gedurende het buitenschoolse praktijkgedeelte is de begeleiding van de leerling door de school belangrijk in de vorm van stagereflectie en mentoruren. De leerlingen moeten immers tot en met het examen succesvol functioneren in het leerbedrijf en ook in de schoolse context. Daarom schrijft artikel 10b1 voor dat elke schoolweek ook een binnenschools gedeelte omvat.

5. Kwaliteitstoets leer-werkbedrijven; positie bevoegd gezag en landelijke organen; inschakeling nog niet getoetste leerbedrijven

De leden van de CDA-fractie vinden het juist dat nauwkeurig gekeken wordt naar de kwalificatie van de leerbedrijven. Aan een leerbedrijf voor deze vmbo-leerlingen moeten andere eisen gesteld worden dan aan leerbedrijven voor mbo-leerlingen. Zij vragen of de regering verwacht overal voldoende leerbedrijven te vinden en hoe de regering de beschikbaarheid van de leerbedrijven in relatie tot de economische situatie beoordeelt.

Ik merk hierover op dat uit de praktijk bij de toepassing van de meergenoemde beleidsregel blijkt dat het vinden van voldoende leer-werkplekken geen probleem is voor de vmbo-scholen. Gezien het te verwachten geringe aantal leerlingen per school in een leer-werktraject kan worden aangenomen dat de economische situatie weinig directe negatieve gevolgen zal hebben voor het aantal beschikbare leer-werkplekken.

Dezelfde leden vinden het wel van belang dat de beoordeling van deze bedrijven snel gebeurt zodat leerlingen niet achteraf in de problemen komen bij niet-goedkeuring van het leerbedrijf. Ook is op dit punt bij problemen goed overleg tussen school en goedkeurende instantie nodig.

Ik benadruk dat in eerste instantie de school verantwoordelijk is voor het vinden van een volwaardig alternatief voor de leer-werkplek van de leerling in het geval het betreffende

leerbedrijf uiteindelijk geen goedkeuring krijgt van het landelijk orgaan. Het ligt echter voor de hand dat het landelijk orgaan de school zal ondersteunen bij het vinden van een nieuwe leer-werkplek.

De leden van de CDA-fractie vragen verder of voorzien is in goed overleg tussen school en goedkeurende instantie bij problemen, en of er ook al bij aanvang speciale aandacht wordt besteed aan de aansluiting van het vmbo-leer-werktraject op het mbo-leer-werktraject.

Eén van de kwaliteitseisen die aan het leerbedrijf worden gesteld, is dat ook de mogelijkheid bestaat voor de leerling om aansluitend op het leer-werktraject, zonder grote overgangsdrempels de eindtermen van een niveau 1- of 2- opleiding van het secundair beroepsonderwijs te behalen.

De leden van de VVD-fractie vragen of de regering verwacht dat bedrijven zouden worden afschrikt om deel te nemen als leerbedrijf wanneer wettelijk verplicht zou worden dat praktijkbegeleiders bepaalde cursussen dienen te volgen.

Ik wijs erop dat de landelijke organen verantwoordelijk zijn voor de beoordeling van de leerbedrijven. De kwaliteit van de leerbedrijven krijgt vorm middels basisvoorwaarden. Eén van de voorwaarden is dat een leerbedrijf een praktijkbegeleider aanwijst die vakinhoudelijk ten minste het opleidingsniveau heeft waarvoor de leerling wordt opgeleid en die in staat is vakkennis over te dragen. Deze zogenoemde onderwijsvaardigheid kan de praktijkbegeleider aantonen met bijvoorbeeld relevante diploma's, certificaten of ervaring. Voor zover ook vanuit de Bve-sector bekend, leidt deze afspraak niet tot een afschrikeffect.

De leden van de VVD-fractie vragen om hoeveel procent niet-getoetste bedrijven ten opzichte van wel-getoetste bedrijven het zal gaan en hoe lang een school gebruik mag maken van dergelijke niet-getoetste bedrijven.

Aangezien in dit schooljaar (2002-2003) de eerste leer-werkleerlingen daadwerkelijk de leerbedrijven ingaan, zijn er nu nog geen percentages bekend van leerbedrijven die vooraf goedgekeurd zijn door het landelijk orgaan en leerbedrijven die het landelijk orgaan achteraf moet beoordelen.

Een school moet zo spoedig mogelijk na het inschakelen een niet-beoordeeld leerbedrijf daarvan melding doen aan het landelijk orgaan.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom er sprake is van een termijn van drie maanden (voorgestelde artikel 10 b4, derde lid) en hoe deze opvatting zich verhoudt tot de zinsnede in de toelichting waarin staat dat het landelijk orgaan binnen drie maanden “in contact zal treden met het leerbedrijf”.

In overleg met de landelijke organen is gezocht naar een voor hen redelijke termijn van de beoordelingsprocedure, waarin ook de administratieve afhandeling kan plaatsvinden. Met ‘in contact treden’ wordt het starten van het beoordelingstraject bedoeld.

Het wetsvoorstel formuleert regels voor de beoordeling van de kwaliteit van leerbedrijven. De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering kan specificeren in hoeverre het wetsvoorstel de leeraspecten van de zaken waarmee de leerlingen aan het werk worden gezet bij elk leerbedrijf daadwerkelijk waarborgt.

Eén van de kwaliteitseisen voor een leerbedrijf is dat de praktijkopdrachten kunnen worden uitgevoerd. De praktijkbegeleider van het leerbedrijf zorgt ervoor dat de leerling voldoende hulp en tijd krijgt om de praktijkopdrachten uit te voeren.

De landelijke organen hebben in overleg met het onderwijsveld praktijkboeken ontwikkeld voor de leer-werktrajecten.

De leden van de PvdA-fractie vragen waarvan het verplichtstellen van een cursus voor praktijkbegeleiders in de branche afhankelijk was en op grond van welke overwegingen dit in bepaalde branches in de Bve-sector niet verplicht werd gesteld. Zij vragen tevens of het in deze branches wel vereist wordt dat de begeleider enige pedagogische achtergrond heeft en of de regering van mening dat zoiets wel wenselijk is bij deze jonge groep leerlingen.

Ja, in het VO geldt voor alle sectoren de wettelijke verplichting dat het leerbedrijf beschikt over een gekwalificeerde praktijkbegeleider die in staat is om de leerling werkinhoudelijk en pedagogisch-didactisch te begeleiden. Deze verplichtstelling is ingegeven door de leeftijd van de betrokken leerlingen. De zorg hiervoor ligt bij de landelijke organen, die ik zeer wel in staat acht om mede gelet op de specifieke situatie in de leerbedrijven te voorzien in een passende kwalificatie van de praktijkbegeleiders.

Het is denkbaar dat het landelijk orgaan een leerbedrijf achteraf negatief beoordeelt. Welke consequenties zal dit dan hebben voor de tijd die de betrokken leerling op zo'n

moment reeds in het leer-werktraject heeft geïnvesteerd, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Een leerbedrijf is tijdelijk bevoegd een buitenschools praktijkgedeelte te verzorgen in afwachting van een beoordeling van een landelijk orgaan. Indien het landelijk orgaan vervolgens een negatief oordeel geeft over het leerbedrijf, doet dit niet af aan de geldigheid van het al wel verzorgde buitenschools gedeelte, dat gewoon meetelt als onderwijstijd. Wordt een ander leerbedrijf gevonden, dan kan de leerling het buitenschools gedeelte daar vervolgen. Maar het is eventueel ook mogelijk dat de leerling verder gaat in het reguliere programma van de basisberoepsgerichte leerweg. In dit verband kan ook worden gewezen op mijn opmerking over de zo genaamde werkplekkenstructuur. Zie daarvoor verderop in deze paragraaf mijn antwoord op vragen van de leden van de fractie van D66.

De leden van de GroenLinks-fractie achten het van groot belang dat, naast de landelijke organen, ook scholen betrokken worden in de beoordeling van de kwaliteit van de leerwerkbedrijven, opdat de kwaliteit van de leeromgeving en het pedagogisch-didactisch klimaat gewaarborgd worden. Deze leden maken zich zorgen over leerlingen voor wie (als blijkt dat het leerbedrijf alsnog negatief wordt beoordeeld) 'zo snel mogelijk' een passende voorziening moet worden gezocht.

Zij vragen ook, wat verstaan moet worden onder 'zo snel mogelijk' en hoe voorkomen wordt dat een leerling onnodig tijd verliest. De leden van de GroenLinks-fractie zouden graag zien dat er een duidelijke termijn wordt aangegeven waarmee de voortgang wordt bespoedigd. De leerling mag niet tussen wal en schip vallen en de school blijft ook in een dergelijke situatie verantwoordelijk om de leerling goede begeleiding, educatie en opvang te bieden.

Het pedagogisch-didactisch klimaat van de leerbedrijven is van groot belang. Om die reden moet er ook een mentor of docentbegeleider vanuit de school beschikbaar worden gesteld die zich bezighoudt met de integratie tussen het binnenschools en buitenschools gedeelte. Overigens beoordelen ook de landelijke organen het pedagogisch-didactisch klimaat.

Indien een leerbedrijf waar al een leerling het buitenschools gedeelte volgt, alsnog een negatieve beoordeling van het landelijk orgaan krijgt, moet de school een passende voorziening voor de leerling treffen. De school is verplicht "zo snel mogelijk" te handelen, omdat anders het risico bestaat dat de leerling niet meer aan de wettelijke

verblijfsduur kan voldoen. Een bepaalde termijnstelling zou aan een school armslag kunnen ontnemen om zo adequaat mogelijk een passende voorziening op maat te realiseren.

De leden van de fractie van D66 vragen waarom de regering de kwaliteitseisen die aan de leerbedrijven worden gesteld, alleen maar in de memorie van toelichting heeft vastgelegd en niet in de wettekst.

Ik mag erop wijzen dat de kwaliteitseisen waaraan de landelijke organen leerbedrijven toetsen, zijn vastgelegd in artikel 10b6 van het wetsvoorstel en daarnaast zijn toegelicht in de memorie van toelichting.

De D66-fractieleden steunen de keuze van de regering om eisen aan de bedrijven te stellen en niet aan de individuele begeleiders binnen deze bedrijven. Toetsing of iedere begeleider de juiste papieren heeft en cursussen verplicht stellen leidt in de ogen van de leden van de D66-fractie tot onnodige bureaucratie. Als een gekwalificeerde begeleider vakkennis kan overdragen vanuit zijn praktijkervaring heeft dat in de ogen van de leden van de D66-fractie net zoveel waarde als een gevolgde cursus tot begeleider. Wel zijn deze leden van oordeel dat het karakter van het onderricht van deze leer-werktrajecten goed bewaakt moet worden.

De leden van de fractie van D66 vragen of de regering iets kan zeggen over de ervaringen die in het afgelopen jaar met betrekking tot de kwaliteit van de begeleiding zijn opgedaan en hoe groot de regering de kans acht dat leerlingen verworden tot 'hulpjes' zonder daadwerkelijk te leren.

Hierover is nog geen informatie te geven, aangezien de leerlingen pas in het nu lopende schooljaar zijn aangevangen met het leer-werktraject in de leerbedrijven.

In dit kader zouden de leden van de D66-fractie ook graag de opvattingen van de regering horen over de rolverdeling tussen de onderwijsinspectie en de landelijke organen beroepsonderwijs. Zij vragen waarom de regering de motie waarin de Tweede Kamer vraagt om de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de leer-werktrajecten in de monitor leerwegen vmbo mee te nemen van juli 2001 niet heeft opgenomen in dit wetsvoorstel. Verder vragen zij of de inspectie toezicht kan uitoefenen op de beoordeling van de praktijkopdrachten door de docent en de praktijkbegeleider en op het karakter van het onderricht.

Er is een duidelijke taakafbakening tussen de landelijke organen en de inspectie. De landelijke organen beoordelen de kwaliteit van de leerbedrijven. De inspectie ziet erop toe dat scholen de wettelijke deugdelijkheidseisen naleven en beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs. In het kader van deze twee taken kan de inspectie ook naar de beoordeling van praktijkopdrachten en het karakter van het onderwijs kijken. Overigens maken de leer-werktrajecten deel uit van de monitor van de leerwegen. Een wettelijke opdracht daartoe is niet nodig.

De leden van de D66-fractie vragen in welke mate inschakeling van nog niet getoetste leerbedrijven naar de inschatting van de regering zal voorkomen.

Het streven is, zo benadruk ik, om in het vmbo geen enkele leerling tussen wal en schip te laten komen. Het wachten op een landelijk orgaan voor de beoordeling van een beschikbare leer-werkplek kan demotiverend werken voor de leerling, met alle mogelijke gevolgen van dien. Voor een succesvolle invoering van leer-werktrajecten moeten de scholen altijd zo slagvaardig mogelijk te werk kunnen gaan. De school moet wel zo spoedig mogelijk na het inschakelen van een niet beoordeeld leerbedrijf daarvan melding doen bij het landelijk orgaan.

De leden van de D66-fractie vragen wat de precieze procedure is als een niet getoetst leerbedrijf alsnog wordt afgekeurd, welke termijn de regering zich voor stelt bij de term 'zo snel mogelijk' en of de invoering van een maximum tijd is overwogen. Voorts vragen zij hoe groot het risico is dat de leerling de dupe wordt van een leerbedrijf dat onvoldoende presteert.

Voor mijn reactie verwijs ik naar mijn antwoord op soortgelijke vragen in deze paragraaf van andere fracties.

De leden van de fractie van D66 horen verder graag wat de regering zich precies voorstelt bij een werkplekstructuur op school. Zij vragen of de regering verwacht dat scholen moeite zullen hebben om voldoende leerbedrijven te vinden en of gegarandeerd kan worden dat geen verdringing gaat plaatsvinden van de overige stagiaires uit het mbo-traject.

De werkplekkenstructuur op school is een simulatie van de werkplek in het bedrijfsleven. De karakteristieken hiervan zijn dat leerlingen zelfstandig, zelfsturend leren, (logistieke) taken van de docenten overnemen, in aanraking komen met de manier van werken op

de werkplek en dat theorie en praktijk zoveel mogelijk geïntegreerd zijn. Een groot aantal scholen voert de werkplekkenstructuur in om het onderwijs voor leerlingen aantrekkelijker, inspirerender en uitdagender te maken. Hiervoor zijn de afgelopen jaren tientallen miljoenen euro's beschikbaar gesteld door OCenW, gefinancierd door het bedrijfsleven (Opleidings- en ontwikkelingsfondsen van branche-organisaties). In de praktijk blijkt dat scholen geen problemen hebben met het vinden van voldoende leer-werkplekken.

De beroepspraktijkvorming in het mbo is gekoppeld aan de diverse opleidingsniveau's binnen de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs. Door deze niveau-indeling is er automatisch sprake van een verschil in niveau met de leer-werkplekken in het vmbo. Van verdringing is naar verwachting dan ook geen sprake.

Om te waarborgen dat de leerlingen die in een bedrijf aan de slag gaan ook daadwerkelijk één en ander aangeleerd krijgen, moet de werkplek 'een krachtige opleidingsplek zijn'. Dat is een belangrijke uitspraak. Het gaat in het kader van deze wet namelijk om de begeleiding van jonge mensen, die niet alleen vakinhoudelijk nog veel sturing nodig hebben. De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn hierom van mening dat het belang van een goede praktijkopleider moeilijk overschat kan worden. Zij zijn dan ook niet overtuigd door de redenering van de regering in reactie op commentaar van de Raad van State.

Deze leden vragen de regering wat erop tegen is om de zogenaamde 'bekwaamheidseisen' voor praktijkbegeleiders in de wet op te nemen. Naar hun mening biedt opneming in de wet een betere waarborg dan de overeenkomst met de landelijke organen.

Het wetsvoorstel zelf stelt geen afzonderlijke bekwaamheidseisen aan de mentor of docentbegeleider of begeleiding van de leerling. De scholen zullen hierop moeten toezien vanuit hun verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs dat de leerling volgt en de eigen onderwijskundige doelstellingen van de school. Zie verder ook mijn eerder opgenomen opmerkingen in paragraaf 4 naar aanleiding van vragen van de PvdA-fractie over een cursus voor praktijkbegeleiders.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen zich af of de animo vanuit het bedrijfsleven groot genoeg zal zijn om de behoefte aan leer-werktrajecten vanuit het vmbo op te vangen. Zij worden niet gerustgesteld door de opmerking in de memorie van

toelichting dat 'lerende organisaties straks juist de 'lerende doeners' hard nodig hebben'. Voornoemde leden vragen de regering of de verwachting dat er voldoende leerbedrijven zullen zijn, gerechtvaardigd is, zeker als daarbij in aanmerking wordt genomen dat de bedrijven op niet al te grote afstand van de school gezocht moeten worden.

Voor mijn antwoord verwijs ik allereerst naar wat ik al heb opgemerkt naar aanleiding van soortgelijke vragen in deze paragraaf van de fracties van CDA en D66.

De meeste vmbo-scholen hebben, vanwege korte stages die in het vmbo plaatsvinden, al van vóór de invoering van leer-werktrajecten samenwerkingsrelaties met bedrijven in de omgeving. Daarnaast wordt ook vanwege de impuls-projecten, beroepskolom en regionale arrangementen de samenwerking met het bedrijfsleven gestimuleerd.

Al met al verwacht ik dat zich hier geen problemen hoeven voor te doen.

In het kader van de motivatie van leerlingen hebben de leden van de fractie van de ChristenUnie ook hun vragen bij de mogelijkheid van inschakeling van nog niet-getoetste leerbedrijven. Op het eerste gehoor klinkt het voorstel sympathiek. Toch vrezen zij dat hierdoor leerlingen flink kunnen worden gedupeerd. In reactie op commentaar van de Raad van State merkt de regering enkel op dat die behoefte (aan inschakeling van nog niet-getoetste bedrijven) zich kan voordoen. Deze leden vragen of de regering de reactie op het commentaar van de Raad van State, waarin opgemerkt wordt dat die behoefte zich kan voordoen, verder kan verduidelijken.

Eerder in deze nota heb ik er al op gewezen dat de tijd die bij een leerbedrijf dat achteraf een negatieve beoordeling krijgt, is doorgebracht, geldt als onderwijstijd. Het leer-werktraject kan bij een ander bedrijf worden voortgezet. De periode waarin een leerling moet wachten op een passende voorziening, moet door de school worden ingevuld. Bijvoorbeeld door tijdelijk meer lessen in theoretische vakken te verzorgen.

Het wetsvoorstel bepaalt overigens in artikel 10b4, derde lid, eerste volzin, dat het bevoegd gezag de redelijke verwachting moet hebben dat de aanstaande beoordeling van het leerbedrijf een gunstige zal zijn. Het bevoegd gezag moet dus goed acht slaan op kwaliteit. Een goede inschatting daarvan is noodzakelijk. Al met al zijn er mijns inziens voldoende waarborgen tegen het bedoelde "verlies".

Bovendien is voor de leden van de fractie van de ChristenUnie allerm minst duidelijk hoe lang het precies zal duren wanneer een leerling, bij een negatieve uitslag van toetsing door een landelijk orgaan, elders aan de slag komt. Om te beginnen is het niet duidelijk

binnen welke termijn de school het landelijk orgaan moet uitnodigen om een beoordelingstraject te starten. Daarna kan het maximaal drie maanden duren na uitnodiging door een school voordat een beoordelingstraject wordt gestart. Niet duidelijk is hoe lang zo'n traject duurt. En als de uitkomst van dat traject negatief is, is het nog de vraag hoe lang het duurt voordat er een passende vervanging is gevonden. Op die manier 'verliest' de leerling niet alleen de tijd die hij bij het bedrijf heeft doorgebracht, maar is er ook sprake van een wachttijd tot er een andere passende oplossing is gevonden. De regering geeft aan op dit punt de vinger aan de pols te houden, maar de leden van de fractie van de ChristenUnie vragen wat de regering zich hier concreet bij voorstelt. De regering geeft aan dat voorkomen moet worden dat de leerling onnodig lang moet wachten op plaatsing bij een leerbedrijf doordat de beoordeling door het landelijk orgaan nog niet heeft plaatsgevonden. Voornoemde leden zijn van mening dat de 'wachttijd' beter vóór plaatsing bij een bedrijf kan plaatsvinden dan daarna; het is erg demotiverend om je ergens voor in te zetten om er vervolgens achter te komen dat het voor wat betreft je schooldiploma voor niets is geweest.

Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord aan het begin van deze paragraaf op de soortgelijke vraag van de leden van de VVD-fractie. De verwachting is dat het landelijk orgaan slechts sporadisch een leerbedrijf achteraf negatief zal beoordelen. Aan de hand van de geformuleerde voorwaarden zijn scholen prima in staat zelf een oordeel te vormen over de kwaliteit van het leerbedrijf en de leer-werkplek.

Een passende oplossing is in eerste instantie een leer-werkplek bij een ander leerbedrijf.

De leden van de SGP-fractie vragen of de regering alsnog overtuigend kan aantonen dat het nodig is om de mogelijkheid van het sluiten van leer-werkovereenkomsten met nog niet door de landelijke organen beroepsonderwijs beoordeelde leer-werkbedrijven open te houden. Ontstaat er een probleem als deze mogelijkheid zou vervallen, zo vragen de genoemde leden.

Ik verwijs hiervoor naar mijn hierboven in deze paragraaf gegeven antwoorden op eerdere, soortgelijke vragen.

6. De leer-werkovereenkomst

Aan het opstellen van een overeenkomst voor het praktijkdeel van het leer-werktraject hechten de leden van de GroenLinks-fractie groot belang. De zaken die in de overeenkomst worden geregeld mogen niet vrijblijvend zijn. De school moet er toezicht op houden dat afspraken goed worden geregeld en nagekomen.

Ik deel deze opvatting.

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat de regeling leer-werktrajecten voor bedrijven niet een manier mag zijn om aan goedkope arbeidskrachten te komen. Voor deze leden staat het onderwijs voorop. Zij vragen de regering aan te geven wat voor maatregelen genomen worden indien een bedrijf zich niet aan de afspraken houdt of als de leerling anderszins niet voldoet aan de Leerplichtwet 1969.

Het wetsvoorstel voorziet in de verplichting tot een overeenkomst tussen de school en het leerbedrijf. De school kan het leerbedrijf aanspreken op niet-nakoming als het leerbedrijf niet handelt conform deze leer-werkovereenkomst. De school kan deze mogelijkheid gebruiken als de kwaliteit van het buitenschools gedeelte in gevaar komt. Ook de landelijke organen kunnen maatregelen nemen tegen leerbedrijven door geen gunstige beoordeling meer te geven.

Zolang de leerling het programma van het leer-werktraject volgt, voldoet hij aan de leerplicht. Doet hij dat niet, dan zal de leerplichtambtenaar passende maatregelen kunnen nemen.

De leden van de SGP-fractie vragen of de regering kan bevestigen dat het niet de bedoeling is dat leerlingen in het buitenschoolse traject inkomsten verwerven voor de werkzaamheden die zij in leerbedrijven verrichten.

Het wetsvoorstel spreekt zich niet uit over eventuele vergoedingen aan de leerling. Het is de leer-werkovereenkomst van artikel 10b3 die daarover en over de hoogte van een vergoeding afspraken kan bevatten. Zie hierover ook paragraaf 8 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel.

7. Waardering praktijkgedeelte

De toetsing van de praktijkopdrachten worden beoordeeld door de docent en de praktijkbegeleider. De leden van de GroenLinks-fractie vinden dat de school hiervoor

eindverantwoordelijk is en een regiefunctie dient te vervullen. Daarnaast hechten deze leden er veel waarde aan dat school en leerling zorgdragen voor een portfolio waarin de leerervaring die de leerling in de praktijk opdoet wordt bijgehouden. De inspectie kan toezicht uitoefenen door incidenteel inzicht te vragen in dat portfolio.

Het centraal examen van het beroepsgericht programma bestaat uit een schriftelijk gedeelte en een centraal praktisch examen. Bij dit laatste gaat het om het uitvoeren van een centraal vastgestelde opdracht waarbij zowel het proces van uitvoering als het product worden beoordeeld. De beoordeling vindt plaats door de examinator, in bijna alle gevallen de docent beroepsgericht programma, aan de hand van bindende beoordelingscriteria. In de al aangekondigde wijziging van het examenbesluit is opgenomen dat de school ook voor de examinering van leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg zelf een interne óf externe deskundige aanwijst als tweede examinator. In het geval van een leer-werktraject kan dat dus ook de praktijkbegeleider van het leerbedrijf zijn. Aanvullend op het centraal examen kan de school besluiten om van de leerlingen in een leer-werktraject wat het beroepsgericht programma betreft een voortgangsdossier op te bouwen, waaruit de verworven competenties blijken.

8. De samenwerkingsovereenkomst en de rol van het ROC/AOC

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering kan garanderen dat leerlingen na deze trajecten zonder enige belemmering kunnen doorstromen naar niveau 2 van het mbo.

Ook de leden van de VVD-fractie achten de samenwerking tussen vmbo en een ROC van groot belang voor het realiseren van doorlopende leerlijnen in de beroepskolom. Ook in kwesties van onderwijsprogrammering, uitwisseling van docenten, samenwerking met het regionaal bedrijfsleven is die samenwerking voor beide partijen van vitaal belang. De genoemde leden zijn van mening dat de duale trajecten in samenwerking met de ROC's tot ontwikkeling moeten worden gebracht, zodat leerlingen in een ononderbroken leerweg het startkwalificatieniveau kunnen bereiken.

Het wetsvoorstel bepaalt dat leer-werktrajecten worden verzorgd op basis van een samenwerkingsovereenkomst tussen de vmbo-school en het ROC of AOC. Ook is bepaald dat in die overeenkomst tenminste de inrichting van de doorlopende leerweg tot

en met de basisberoepsopleiding moet zijn vastgelegd. Dit garandeert in de praktijk een doorlopende leerroute voor de leerling.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het idee van een doorlopende leerroute in de praktijk goed werkt en of dit leidt tot een daadwerkelijke afstemming waar de leerling wat aan heeft.

90% van de scholen die in juni 2002 ingevolge de beleidsregel leer-werktrajecten zijn gekwalificeerd, heeft een samenwerkingsovereenkomst met het ROC/AOC. De beleidsregel bepaalt immers dat de school in het bezit moet zijn van een samenwerkingsovereenkomst waarin ten minste afspraken moeten zijn vastgelegd over de verwante doorstroom van leerlingen met een diploma leer-werktraject/basisberoepsgerichte leerweg naar een opleiding op niveau 2 én de niet-verwante doorstroom waarbij leerlingen met een maatwerktraject een startkwalificatie kunnen behalen.

De vmbo-projectorganisatie heeft twee instrumenten ontwikkeld die de scholen kunnen gebruiken, namelijk een raamovereenkomst (algemeen toelatingsrecht voor verwante doorstroom naar een niveau 2-opleiding) en een uitwerkingsovereenkomst (algemene afspraken over toelating tot een niveau 2-opleiding op sector- of brancheniveau). Daarnaast is voor aanvang van het leer-werktraject een individuele overeenkomst per leerling nodig.

Ook de leden van de SGP-fractie vragen of zij terecht concluderen dat de samenwerking van een school voor voortgezet onderwijs met een willekeurig ROC of AOC in principe de doorstroming vanuit leer-werktrajecten naar elk ROC of AOC waarborgt.

Dat is van belang, omdat het regelmatig zal voorkomen dat leerlingen naar een ander ROC of AOC vertrekken dan het ROC of AOC waarmee hun school voor voortgezet onderwijs de leer-werktrajecten heeft opgezet.

Door de toeleiding naar de basisberoepsopleiding van de ROC's/AOC's kan de leerling ook bij andere ROC's/AOC's instromen dan waarmee de samenwerking heeft plaatsgevonden, zo merk ik op.

9. De melding van de leerlingen bij de RMC

De melding bij de RMC (regionale meld- en coördinatiefunctie) van leerlingen die in een leer-werktraject zitten, is begrijpelijk en vreemd tegelijk, zo menen de leden van de CDA-fractie: begrijpelijk vanwege de kwetsbaarheid van de groep, vreemd omdat het een normaal onderdeel van de schoolloopbaan is voor deze leerlingen. Normaliter volgen de school en de inspectie immers de leerlingen en hun leerprestaties. Zij vragen waarom toch is gekozen voor melding bij een RMC.

Het beleid van vmbo-scholen moet zijn afgestemd op het voortijdig schoolverlatersbeleid dat onder regie en coördinatie van de gemeenten op regionaal niveau wordt gevoerd. Naast het curatieve aspect is het schoolverlatersbeleid gericht op preventie. Daarin is van belang dat leerlingen een reële mogelijkheid wordt geboden op het behalen van een startkwalificatie. Leer-werktrajecten vervullen daarin een belangrijke functie. Door de melding van leerlingen in een leer-werktraject kan de gemeente erop toezien dat een sluitende aanpak tot stand komt en deze leerlingen daadwerkelijk verder leren in het secundair beroepsonderwijs. Het is aan de gemeente om desgewenst in samenspraak met de scholen een instrumentarium te ontwikkelen om deze leerlingen in beeld te houden.

10. Verhouding tot Leerplichtwet 1969 en Arbeidstijdenwet

De leden van de CDA-fractie vragen de regering of de situatie kan ontstaan dat de praktijkcomponent wel aan de Arbeidstijdenwet voldoet, maar dat de combinatie van de praktijkcomponent en de theoriecomponent dat niet doet.

Ik wijs erop dat het buitenschools gedeelte moet voldoen aan de eisen van de Arbeidstijdenwet. Hierbij wordt het binnenschools gedeelte niet in aanmerking genomen, omdat er geen sprake is van arbeid in de zin van de Arbeidstijdenwet.

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering heeft overwogen of aanpassing van art. 3a en art. 3b van de Leerplichtwet 1969 noodzakelijk is en zo ja om welke redenen de regering niet heeft gekozen voor aanpassing.

De introductie van leerwerktrajecten kan ertoe leiden dat er minder vaak een beroep wordt gedaan op de artikelen 3a en 3b van de Leerplichtwet 1969. Dit is echter geen reden om deze bepalingen aan te passen, omdat ze nog een functie kunnen hebben voor

andere categorieën leerlingen, zoals 14-jarigen en de leerlingen die uitvallen in de kaderberoepsgerichte leerweg.

In de Leerplichtwet en de Arbeidstijdenwet wordt gemeld dat het voor een kind van 14 jaar of ouder geoorloofd is arbeid van lichte aard te verrichten naast en in samenhang met het onderwijs. Aangezien in een leer-werktraject het algemeen vormend onderwijs beperkt kan blijven tot het onderwijs in de Nederlandse taal vragen de leden van de VVD-fractie of de regering dit voldoende vindt. Moet kennis over bewegen en met name toegespitst op bewegingssituaties in de praktijk (te denken valt aan goed gebruik van rug, armen en benen en uithoudingsvermogen) ook niet een verplicht onderdeel van het algemeen vormend onderwijs zijn?

In het beroepsgericht programma wordt ruim aandacht besteed aan de ergonomische aspecten van de beroepsuitoefening, zo breng ik naar voren. Daarnaast heeft 46% van de scholen die in juni 2002 gekwalificeerd zijn voor leer-werktrajecten, bewegingsonderwijs opgenomen in het programma. Het gemiddeld aantal lessen hiervoor bedraagt twee.

De Landelijke vereniging voor leerplichtambtenaren (LVLA) stelt dat met artikel 3a van de Leerplichtwet 1969 hetzelfde bereikt kan worden. De leden van de fracties van de VVD en de SGP vragen wat de reactie van de regering is op de mening van de LVLA dat het starten van een leer-werktraject bij voorkeur via de Leerplichtwet 1969 geregeld moet worden.

Ik breng onder de aandacht dat leer-werktrajecten op een aantal belangrijke onderdelen verschillen van de vervangende leerplicht.

Ten eerste kan de vervangende leerplicht worden toegepast op iedere leerling van 14 jaar of ouder die een programma volgt dat algemeen vormend onderwijs en op het beroep gericht onderwijs bevat, terwijl leer-werktrajecten alleen gelden voor het derde en vierde leerjaar van de basisberoepsgerichte leerweg. Ten tweede heeft een leerling voor het volgen van vervangende leerplicht toestemming van BenW nodig, terwijl bij leer-werktrajecten het bevoegd gezag van de school beslist. Verder kent dit wetsvoorstel in tegenstelling tot artikel 3a en 3b van de Leerplichtwet 1969, inrichtingsvoorschriften voor het onderwijs. Deze verschillen rechtvaardigen een zelfstandig voortbestaan van artikel 3a en 3b. In de Leerplichtwet 1969 worden rechten, plichten en bevoegdheden toegekend aan ouders, leerlingen, scholen en

gemeenten inzake de leerplicht. De WVO bevat onder meer inrichtingsvoorschriften voor het onderwijs. De regeling van de leer-werktrajecten bevat voor een belangrijk deel inrichtingsvoorschriften, zodat het voor de hand ligt dit in de WVO te regelen.

De leden van de fractie van D66 willen graag een garantie van de regering dat het niet gaat om arbeid in de zin van het verbod op kinderarbeid en dat dit voldoende bewaakt wordt.

Dit wetsvoorstel bevat drie voorzieningen om te voorkomen dat leerbedrijven een leerling louter als arbeidskracht behandelen, zonder rekening te houden met het doel van het leer-werktraject:

- het landelijk orgaan kan het leerbedrijf geen gunstige beoordeling meer geven,
- de school kan het leerbedrijf aanspreken op niet-nakoming van de leer-werkovereenkomst, en
- een mentor of leraarbegeleider draagt zorg voor de integratie tussen binnenschools en buitenschools gedeelte.

Daarnaast blijft natuurlijk de Arbeidstijdenwet onverkort van toepassing.

11. Uitvoeringsgevolgen

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de regering naast de financiële gevolgen de administratieve gevolgen van dit wetsvoorstel in kaart kan brengen.

In de kwalificatieronde van juni 2002 is alle scholen ook gevraagd naar eventuele extra organisatorische en administratieve inspanningen voor leer-werktrajecten. Slechts enkele scholen hebben opgemerkt dat er sprake is van een te grote belasting. De scholen gaven aan dat het invoeringstraject, de uitgebreide informatievoorziening en ontwikkelde instrumenten van de vmbo projectorganisatie, de invoering van leer-werktrajecten in de school zeer goed ondersteunen.

12. Financiële gevolgen

Een fiscale faciliteit voor de bedrijven die deze groep leerlingen ontvangen, lijkt de leden van de CDA-fractie juist. Zij vragen of uit de praktijk op dit moment blijkt dat het aanbod van leerbedrijven voldoende is.

Ik verwijs hier naar mijn antwoord op soortgelijke vragen in paragraaf 5 van deze nota.

Leerbedrijven wordt een belastingafdrachtvermindering van € 2.400,- per leerling in het vooruitzicht gesteld. Voor kleine bedrijven kan het een probleem vormen dat zij hiervan onvoldoende kunnen profiteren doordat zij onvoldoende afdragen. Zal er in dergelijke gevallen een negatieve belastingafdracht mogelijk zijn, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

De belastingwetgeving kent geen mogelijkheden tot negatieve belastingafdracht, zo merk ik op.

Het leerbedrijf kan de afdrachtsvermindering toepassen op de totale loonsom.

De leden van de SP-fractie vragen of de regering een overzicht kan geven waaruit duidelijk wordt hoe de middelen worden besteed die bij deze regeling van toepassing zijn. Deze leden vragen uitdrukkelijk uiteen te zetten hoeveel extra middelen er beschikbaar komen voor nieuw beleid.

De leden van de SGP-fractie merken op dat het toepassen van leer-werktrajecten voor scholen een aanzienlijke werklast kan opleveren. Dat geldt te meer als bedacht wordt dat leerlingen met een bovengemiddelde begeleidingsbehoefte door de introductie van leer-werktrajecten wellicht binnen de school kunnen worden gehouden terwijl ze anders zouden zijn uitgevallen. Financiële tegemoetkoming voor (een deel van) de meerkosten ten gevolge van de voorgestelde regeling achten de leden van de SGP-fractie billijk. Scholen zullen de middelen uit eerdere budgetverhogingen immers reeds een bestemming hebben gegeven. Voornoemde leden vragen om een reactie hierop van de regering.

Voor de invoering van leer-werktrajecten moeten scholen zich nomineren en kwalificeren. In totaal gaat hiervoor een extra bedrag van Euro 6 miljoen naar de scholen. Daarnaast is jaarlijks Euro 4,5 miljoen beschikbaar voor de bekostiging van de landelijke organen die zorg dragen voor de beoordeling van de kwaliteit van de leerbedrijven die leer-werkplekken aanbieden. Ook is er een fiscale faciliteit van structureel Euro 13,6 miljoen beschikbaar voor leerbedrijven. De bekostiging van een

leerling in een leer-werktraject is dezelfde als die van een leerling in de basisberoepsgerichte leerweg. Maar een leer-werkleerling volgt minder theorievakken en brengt een aanzienlijk deel van de onderwijstijd door in het leerbedrijf. Hierdoor valt er geld vrij in de school, dat ingezet kan worden voor de begeleiding van leer-werkleerlingen.

13. Toezicht

De leden van de CDA-fractie vragen of de inspectie ook nadrukkelijk zal toetsen op de kwaliteit van de begeleiding via het leerbedrijf en via de school. Voorts vragen zij of de inspectie voldoende mogelijkheden heeft om de kwaliteit van het leerproces in de praktijk te toetsen gelet op de positie die ook de landelijke organen beroepsonderwijs hierbij innemen. Ook de leden van de D66-fractie en de leden van de SGP-fractie vragen daarnaar.

De leden van de GroenLinks-fractie willen graag duidelijkheid over de rolverdeling tussen onderwijsinspectie en de landelijke organen beroepsonderwijs op het punt van toezicht op het praktijkgedeelte van de individuele leerlingen en de kwaliteit van praktijkplaatsen. Naar aanleiding hiervan breng ik het volgende naar voren.

Via het toezicht op de scholen houdt de inspectie ook toezicht op het leerproces in de praktijk. De inspectie zal het beleid van de school beoordelen met betrekking tot de organisatie van de leerlingenbegeleiding bij het bedrijf en de invulling van het buitenschools praktijkgedeelte. Dit sluit goed aan op de taak van de landelijke organen, die de kwaliteit van de leerbedrijven beoordelen.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat het de bedoeling is dat de onderwijsinspectie zorgvuldig en op gepaste wijze met haar toezichthoudende taken in relatie tot leerbedrijven zal omgaan. Betekenen deze zorgvuldigheid en gepaste wijze tevens een grote mate van terughoudendheid, zo vragen deze leden.

De inspectie heeft geen bevoegdheid om toezicht uit te oefenen op de kwaliteit van de leerbedrijven, zo merk ik op. Toezicht vindt wel indirect plaats, via het toezicht op het door scholen ingerichte deel van het leer-werktraject.

Een van de belangrijkste taken van de inspectie in het kader van de leer-werktrajecten is het nagaan of scholen voldoen aan hun verantwoordelijkheid om zoveel mogelijk leerlingen langs de reguliere weg naar een diploma te leiden. De voornoemde leden zouden deze opdracht om te monitoren graag in de behandeling van het wetsvoorstel zien vastgelegd.

Ik merk op dat de wijze waarop scholen vormgeven aan de leerwegen, wordt opgenomen in de eerder al genoemde monitor.

De leden van de D66-fractie vragen waarom de regering de motie (in juli 2001 aangenomen) waarin de Tweede Kamer vraagt om de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de leer-werktrajecten in de monitor leerwegen vmbo mee te nemen motie niet heeft opgenomen in dit wetsvoorstel.

Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord in paragraaf 5 op soortelijke vragen van dezelfde fractie.

Voorts vragen deze leden of de inspectie toezicht kan uitoefenen op de beoordeling van de praktijkopdrachten door de docent en de praktijkbegeleiders op het karakter van het onderricht.

De inspectie kan inderdaad toezicht uitoefenen op de beoordeling van praktijkopdrachten door de docent en de praktijkbegeleider en het karakter van het onderwijs.

De leden van de SGP-fractie suggereren om in de leer-werkovereenkomsten een bepaling inzake het toezicht te laten opnemen.

In de leer-werkovereenkomst tussen de school en het leerbedrijf kunnen hierover afspraken worden gemaakt die passen in de verhouding tussen betrokken school en leerbedrijf, zo merk ik op.

Ik hoop hiermee voldoende te zijn ingegaan op de gestelde vragen en gemaakte opmerkingen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(Maria J.A. van der Hoeven).

BIJLAGE I

bij de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over wetsvoorstel 28 444

Convenant sociale partners inzake leer-werktrajecten in het vmbo

Den Haag, 20 december 2001

Werkend leren moet worden versterkt, werkend leren is ook kansen creëren. Leer-werktrajecten bieden jongeren de mogelijkheid om door combinaties van werken en leren te worden voorbereid op de arbeidsmarkt en permanente vormen van leren. Leer-werktrajecten leveren een bijdrage aan het verminderen van het percentage voortijdig schoolverlaters en een verhoging van de kans op het feitelijk behalen van een startkwalificatie.

Beroepsonderwijs staat voor de uitdaging om een fundamentele vernieuwingsslag te maken. De context waarbinnen deze opdracht is geformuleerd betreft de ambitie van het Kabinet voor Nederland adequate randvoorwaarden te scheppen voor een krachtige economische ontwikkeling.

Die ambitie kan alleen verwezenlijkt worden door een moderne economie die zich met name kenmerkt door een grote kennisdynamiek. Daarom is het als samenleving van groot belang om gebruik te maken van alle aanwezige kennis en om alle talenten van leerlingen maximaal te ontwikkelen. Dat vraagt in het bijzonder om een actieve en op modernisering gerichte benadering van onderwijsinstellingen. Er moeten nieuwe innovatieve wegen ontwikkeld worden binnen het beroepsonderwijs. De introductie van leer-werktrajecten speelt zich af binnen die context van versterking van de aantrekkelijkheid en dus van het profiel van het vmbo als een volwaardige en kansrijke leerroute naar het middelbaar beroepsonderwijs. Zoals voor de gehele beroepskolom geldt, moet ook het vmbo een gelijkwaardige leerroute worden, naast andere meer cognitief georiënteerde vormen van voortgezet onderwijs.

Het fundament dat in het vmbo wordt gelegd, is in belangrijke mate bepalend voor het profiel dat leerlingen daarna hebben van opleidingen in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs en opleidingen die zij volgen in latere fasen van hun leven. Het vmbo biedt onderwijs voor twee van de drie leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alles bij elkaar gaat het om 400.000 leerlingen die in het vmbo de basis leggen voor hun loopbaan. Het vmbo is met andere woorden voor het merendeel van de jongeren de eerste kennismaking met beroepsonderwijs. Versterking van dit fundament van het beroepsonderwijs heeft daarom nu en in de komende jaren prioriteit. Vernieuwing en toerusting van het vmbo staan dus hoog op de agenda van onderwijsveld, overheid en sociale partners.

Met de invoering van het vmbo vindt er een vernieuwing plaats waarvan een kwaliteitsimpuls uitgaat welke voor vermindering van de uitval moet zorgen en verbeterde kwalificaties. In deze kabinetsperiode zijn extra investeringen in incidentele en structurele zin beschikbaar gekomen voor het vmbo.

Het vmbo moet flexibel georganiseerd worden waarin voor leerlingen verschillende leerroutes mogelijk zijn die adequaat voorbereiden op de beroepskwalificerende leerwegen in het mbo. Daarvoor is een innovatieve, meer op de kenmerken van het beroepsonderwijs toegesneden pedagogiek nodig waarin theorie en praktijk in een activerende zin worden aangeboden in combinaties van binnen- en buitenschools leren. Die pedagogiek en didactiek moet het vmbo in positieve zin positioneren en onderscheiden van het cognitief georiënteerde algemeen vormend onderwijs. De introductie van leer-werktrajecten kunnen in een dergelijke ontwikkeling passen en zijn bedoeld als kwaliteitsimpuls

voor de leerprocessen binnen het vmbo. Scholen kunnen met leer-werktrajecten de basisberoepsgerichte leerweg flexibel (smal- breed) invullen en daarmee aantrekkelijk maatwerk bieden aan bepaalde categorieën leerlingen. Door de werkplek als krachtige en volwaardige leeromgeving een duidelijke plaats te geven in het vmbo ontstaan er meer kansen voor de ontwikkeling van een praktijkgerichte didactiek.

De overheid is en blijft verantwoordelijk voor een adequate inrichting en structuur van het onderwijs aan leerplichtige leerlingen. Overheid en sociale partners hebben daarenboven als doelstelling geformuleerd dat iedereen ten minste het niveau van een startkwalificatie (mbo niveau 2) behaalt. Met het behalen van minimaal een startkwalificatie wordt de weerbaarheid van jongeren op de huidige en toekomstige arbeidsmarkt vergroot. Buiten dat heeft een startkwalificatie nog een tweeledige functie: allereerst is het voor jongeren een toegangsbewijs tot verdere (beroeps- of bedrijfs-) opleidingen en ten tweede geeft het een richtsnoer aan jongeren en scholen met doelstellingen op een herkenbaar niveau. De introductie van leer-werktrajecten draagt bij aan het behalen van een startkwalificatie door meer leerlingen en daarmee aan kwalificatiewinst in de beroepskolom. Daarnaast versterken leer-werktrajecten de samenwerking tussen vmbo, bedrijfsleven en bve-instellingen én de vormgeving van doorlopende leerroutes vmbo-mbo.

De introductie van leer-werktrajecten speelt zich af binnen de context van de versterking van de samenwerking tussen vmbo-scholen en het regionale bedrijfsleven. Die samenwerking zal een positieve invloed hebben op de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het vmbo. In het kader van het actieprogramma vmbo - waarin het stimuleren van die samenwerking een van de centrale thema's is - is door de overheid in samenwerking met het georganiseerde bedrijfsleven, een impulsprogramma in uitvoering. Naast vernieuwing in de sfeer van de inrichting en organisatie van leerprocessen bevat dit programma regionale projecten waarin de samenwerking met het regionale bedrijfsleven centraal staat. Het impulsprogramma is daarmee ook een belangrijke stimulans voor de samenwerking tussen vmbo-scholen en bedrijven in het kader van leerwerktrajecten. Leer-werktrajecten kunnen het vmbo als partner voor het bedrijfsleven aantrekkelijker maken. De kruisbestuiving die plaatsvindt tussen het binnen- en buitenschools leren zal stimulerend werken op andere aspecten van samenwerking zoals docentenstages, zij-instroom, kennisuitwisseling en kennisontwikkeling.

Randvoorwaarden

De direct betrokken partijen in de regio, zoals school, ouders, leerlingen, bedrijven en landelijke organen, dienen de komende schooljaren op essentiële onderdelen gezamenlijk vorm te geven aan leer-werktrajecten. De introductie van leer-werktrajecten in het vmbo krijgt in eerste instantie gestalte in de regionale context waarbij invulling gegeven zal worden aan thema's als: welke leerlingen worden toegeleid naar leer-werktrajecten, voor welke opleidingen, welke bedrijven stellen onder welke kwaliteitsvoorwaarden leerwerkplekken beschikbaar en is er sprake van een stage of leer-arbeidsovereenkomst.

Leer-werktrajecten kennen met andere woorden naar hun aard en inrichting een aantal vrijheidsgraden die binnen de samenwerking ingevuld moet worden. Dat legt een extra verantwoordelijkheid bij de regionale partijen om met de geboden uitvoeringsruimte zorgvuldig en op een maatschappelijk verantwoorde wijze om te gaan. Tegen die achtergrond is de betrokkenheid en inzet van de sociale partners bij een zorgvuldig invoeringsproces cruciaal. Hun bestuurlijke betrokkenheid en kennis van het beroepenveld en organisatievormen vergroot de kans op maatwerk voor jongeren.

Het ondersteunen van bedrijven waar leer-werktrajecten worden uitgevoerd door de overheid met fiscale maatregelen is een noodzakelijke voorwaarde om leer-werktrajecten tot een succes te maken en een goede begeleiding van leerlingen op de werkplek te realiseren. Het betreft de inzet van de leer-werkmeester met betrekking tot een stage-overeenkomst én de toepassing van een fiscale systematiek in overeenstemming met die van de bve-sector als sprake is van een leer-werkleerling met een arbeidsovereenkomst. Het kabinet stelt ingaande 1 oktober 2002 een fiscale tegemoetkoming

(afdrachtskorting WVA) beschikbaar aan werkgevers die leer-werkplekken realiseren voor vmbo-leerlingen, overigens op basis van afgesloten leer-werkovereenkomsten. Partijen spreken af dat vóór 1 april 2002 de concrete invulling van deze fiscale faciliteit is vastgesteld.

Voor het gehele invoeringsproces zijn tevens de volgende randvoorwaarden vastgesteld:

Kwaliteitsborging door de school

- De inrichting van leer-werktrajecten zal geschieden overeenkomstig de eisen gesteld in de beleidsregel 'leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo'. Speciale nadruk ligt op de nominatie- en kwalificatieprocedure ter verkrijging van een leer-werktrajectlicentie die de kwaliteitsborging van de vmbo-school regardeert. Bovendien heeft de school een samenwerkingsovereenkomst met een bve-instelling waarin ten minste afspraken zijn vastgelegd over de verwante doorstroom van leerlingen met een diploma leerwerktraject/basisberoepsgerichte leerweg op niveau 2 én de niet verwante doorstroom waarbij leerlingen met een maatwerktraject een startkwalificatie kunnen behalen.

Kwaliteitsborging van het leerbedrijf

- De kwaliteitsborging van leerbedrijven zal plaatsvinden op basis van accreditatie door de landelijke organen beroepsonderwijs. Daartoe zal een contract worden overeengekomen tussen de landelijke organen en de staatssecretaris. In dit contract zal in elk geval opgenomen worden dat de landelijk organen voor wat betreft de accreditatie, maatwerk leveren door aanvullende criteria te hanteren voor bedrijven die vmbo-leerwerkplekken willen aanbieden.

Taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen school en leerbedrijf

- Vmbo-scholen zijn verantwoordelijk voor zowel het binnenschoolse als het buitenschoolse gedeelte van leer-werktrajecten. Voor de invulling van het buitenschoolse gedeelte zullen scholen samenwerking zoeken met leerbedrijven. Logischerwijze beslist het leerbedrijf of er daadwerkelijk een leer-werkplek beschikbaar wordt gesteld.
- School en leerbedrijf dragen zorg voor afstemming van de binnen- en buitenschoolse onderwijs omgevingen indachtig de eigen verantwoordelijkheid van het landelijk orgaan beroepsonderwijs voor de kwaliteitsborging van de leerplek.
- Vmbo-scholen zijn eindverantwoordelijk voor de overall kwaliteit van leer-werktrajecten waar het de begeleiding van leerlingen zowel in de school als in de praktijk betreft.
- Vmbo-scholen zorgen voor een adequate voorlichting aan bedrijven over leer-werktrajecten.

Kwaliteitsborging door de overheid

- Om uitvoering te geven aan kwalitatief hoogstaande leer-werktrajecten draagt de staatssecretaris zorg voor een adequaat bekostigingsarrangement met vmbo-scholen en landelijke organen beroepsonderwijs;
- De uitvoering van de leerwerk-trajecten zal met een monitor leer-werktrajecten periodiek gevolgd worden. De monitor zal in elk geval gegevens opleveren over de voorlichting over én de kwaliteit en borging van leer-werktrajecten in de school en het leerbedrijf. Tevens worden inzake de leer-werktrajecten gegevens verzameld over: 1. de doorstroom van leerlingen naar het Roc en de kwalificatiewinst in het gebied van de startkwalificatie (rendement), 2. de overall kwaliteit van de leerlingbegeleiding op school en in de praktijk;
- De overheid behoudt de verantwoordelijkheid voor het geheel van de invoering van. Leer-werktrajecten.

Partijen spreken verder af om gezamenlijk de volgende activiteiten te bevorderen:

- gezamenlijk opzetten van een voorlichtingscampagne voor bedrijven, branches en bedrijfstakken over de vele aspecten van leer-werktrajecten;
- intensiveren van de samenwerking tussen vmbo en bedrijven;
- verstrekken van voorlichting aan branches, bedrijfstakken en individuele bedrijven;

- uitvoering geven aan de monitor van het uitvoeringsproces leer-werktrajecten, waarbij in het bijzonder het effect op de preventie van voortijdig schoolverlaten wordt belicht;
- vorming van een contactgroep die de invoering van leer-werktrajecten nauwlettend volgt en functioneert als een platform voor informatie-uitwisseling

De afspraken gelden voor de duur van de invoering van leer-werktrajecten in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo.

De staatssecretaris van Ondenvijs, Cultuur en Wetenschappen,

(drs. K.Y.I.J. Adelmund)

MKB

(drs. J. de Boer)

FNV

(dhr. H.T. van der Kolk)

VNO/NCW

(mr. J.H. Schraven)

CNV Bedrijvenbond

(dhr. D. Terpstra)

BIJLAGE II

bij de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over wetsvoorstel 28 444

GEZAMENLIJKE AFSPRAKEN LEER-WERKTRAJECTEN VMBO

DEN HAAG, 20 DECEMBER 2001

Gezamenlijke afspraken leer-werktrajecten vmbo

De onderstaande partijen:

1. Enerzijds de Staat der Nederlanden, te dezen vertegenwoordigd door:
 - a. de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, hierna te noemen: OCenW, en
 - b. de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, hierna te noemen: LNV,

2. Anderzijds
 - a. de Vereniging Landelijke Organen Beroepsonderwijs, hierna te noemen: Colo,
en
 - b. de landelijke organen beroepsonderwijs, te dezen gezamenlijk vertegenwoordigd door de heer J.A. Verschoor MBA
(directeur Opleidingscentrum SVS).

OVERWEGENDE:

dat OCenW en LNV voor de totstandkoming van leer-werktrajecten in het vmbo de beleidsregel 'Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo' hebben vastgesteld; dat in het kader daarvan samenwerking tussen scholen voor vmbo enerzijds en Colo en de landelijke organen anderzijds, wenselijk is;

KOMEN OVEREEN ALS VOLGT:

Artikel 1 Algemeen

1. De landelijke organen beroepsonderwijs zijn bereid om in het kader van de beleidsregel 'Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo' met scholen voor vmbo uitvoering te geven aan de in artikel 2 genoemde taken, met het oog op de bevordering van de kwaliteit van leer-werkplekken. In het kader van de beleidsregel 'Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo' zullen de scholen voor vmbo in beginsel in samenwerking met de landelijke organen beroepsonderwijs gestalte geven aan de leer-werktrajecten vmbo. De landelijke organen beroepsonderwijs zullen lijsten met benodigde gegevens van opleidingsadviseurs/consulenten (of daarmee vergelijkbare functionarissen) en erkende leerbedrijven toegankelijk maken voor scholen. De school is verantwoordelijk voor zowel het binnenschoolse als het buitenschoolse gedeelte van leer-werktrajecten. Het initiatief van de school is daarom richtinggevend voor de samenwerking met de landelijke organen. Gezien het ontwikkelingsgerichte karakter van leer-werktrajecten kan de school

voor de realisatie van het praktijkgedeelte in aanvang ook samenwerken met nog niet erkende leerbedrijven. In dergelijke gevallen wordt de plaatsing van leerlingen op leer-werkplekken direct gevolgd door een voordracht voor erkenning van deze leerbedrijven door de landelijke organen. Bij samenwerking van een school met een niet erkend leerbedrijf zal het landelijke orgaan beroepsonderwijs binnen één maand na voordracht door de school in contact treden met school en leerbedrijf om een erkenningstraject op te starten.

Artikel 2 Uit te voeren taken

De landelijke organen dragen in het kader van de beleidsregel 'Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo' zorg voor:

- a. de erkenning van reeds voor de beroepspraktijkvorming in de bve-sector erkende leerbedrijven als geschikte leerbedrijven voor het praktijkgedeelte van leer-werktrajecten vmbo op basis van de door de landelijke organen vastgestelde en door de betreffende bedrijfstakken onderschreven kwaliteitscriteria;
- b. het al dan niet op voordracht van vmbo-scholen werven en erkennen van nieuwe leerbedrijven aan de hand van door de landelijke organen vastgestelde kwaliteitscriteria;
- c. begeleiding en ondersteuning van de praktijkopleiders van de leerbedrijven met het oog op hun nieuwe taken voor de leer-werktrajecten, alsmede het scholen van praktijkopleiders om hen toe te rusten voor de praktijkbegeleiding van vmbo-leerlingen;
- d. het mede-ondertekenen en registreren van de tussen de vmbo-scholen, de vmbo-leerlingen en de leerbedrijven af te sluiten leer-werkovereenkomsten;
- e. het ontwikkelen van een actieplan ter voorbereiding op de daadwerkelijke uitvoering van de taken onder a tot en met d.

Artikel 3 Kwaliteitscriteria leerbedrijven

I. De landelijke organen hanteren voor de erkenning van leerbedrijven de volgende kwaliteitscriteria:

1. Een leerbedrijf biedt de leerling een leer-werkplek die past binnen de dagelijkse bedrijfsvoering. Bovendien kan de leerling zich oriënteren op en oefenen in het beroep waarvoor hij of zij een opleiding volgt. Een leerbedrijf is in staat de leerling (een belangrijk deel van de) opdrachten te laten vervullen die hij of zij nodig heeft om aan de examennormen van de basisberoepsgerichte leerweg te kunnen voldoen. Bij afwijkende praktijkleersituaties gelden specifieke afspraken die staan beschreven in de eigen erkenningsregeling van het landelijk orgaan.
2. Een leerbedrijf biedt leerlingen de benodigde faciliteiten voor een krachtige leer-werkplek. De leer-werkplek moet ten minste voldoen aan de volgende zes kwaliteitsvoorwaarden:
 - a. Een leerbedrijf wijst een praktijkopleider aan. Dit is een opleider die vakinhoudelijk ten minste een opleidingsniveau heeft waarmee hij de leerling kan begeleiden op het niveau van de opleiding die de leerling volgt. Verder is de praktijkopleider in staat vakkennis op een goede manier over te dragen op de leerling. Deze zogeheten onderwijsvaardigheid kan de praktijkopleider aantonen, bijvoorbeeld aan de hand van relevante diploma's, certificaten of ervaring.
 - b. De praktijkopleider is op de hoogte van de bijzondere eisen die aan leerwerktrajecten worden gesteld, zoals omschreven in de beleidsregel 'Leerwerktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo'.
 - c. Het leerbedrijf en de praktijkopleider zijn bereid en in staat om elke vmbo-leerling een leer-werktraject op maat aan te bieden. Dit betekent dat de praktijkopleider in voldoende mate moet worden vrijgesteld om zijn begeleidingstaak goed op zich te nemen. Een leerbedrijf is dan ook bereid om tijd, ruimte en middelen vrij te maken voor de organisatie en begeleiding van een leer-werktraject.
 - d. Een leerbedrijf en een school onderhouden regelmatig contact over een leerling om elkaar op de hoogte te houden van het verloop van het leerwerktraject.
 - e. Een leerbedrijf maakt gebruik van een praktijkleerplan of van begeleidingsinstrumenten waarmee

- de leerling op een gestructureerde manier wordt opgeleid.
- f. Een leerbedrijf laat zich bij de uitvoering van een leer-werktraject ondersteunen door een consultant van het landelijk orgaan.
 3. De eerder genoemde kwaliteitscriteria gelden voor alle landelijke organen beroepsonderwijs. In de eigen erkenningsregelingen van de landelijke organen zijn voorts bedrijfstakspecifieke criteria opgenomen, waarmee ondermeer tegemoet wordt gekomen aan de bepalingen in de CAO's van de bedrijfstakken.

II. De kwaliteitscriteria voor de erkenning van leerbedrijven voor de leer- werktrajecten vmbo kunnen worden bijgesteld naar aanleiding van de resultaten van de monitor over het invoeringsbeleid vmbo, onderdeel leer-werktrajecten. De kwaliteitscriteria kunnen tevens worden bijgesteld op grond van de ervaringen van de landelijke organen met leer-werktrajecten. Ook de resultaten van het door OCenW ingezette traject voor kwaliteitsverbetering van de leerlingbegeleiding in de beroepspraktijkvorming kunnen aanleiding geven tot aanpassing van de kwaliteitscriteria voor de erkenning van leerbedrijven. De bijstellingen worden in onderling overleg tussen partijen bepaald.

Artikel 4 Vergoedingen

1. OCenW zal aan de landelijke organen voor de uitvoering van de taken als genoemd in artikel 2, onder a tot met d, subsidie verstrekken die gebaseerd is op een bedrag per leerling in een leer-werktraject. De hoogte van de subsidie, alsmede de voorwaarden waaronder de vergoeding wordt verstrekt, zal door OCenW na overleg met de Colo worden vastgesteld.
2. Voor de taak als genoemd in artikel 2 onder e, wordt eveneens na overleg met de Colo én na indiening van het actieplan bij OCenW (directie VO/ implementatiemanagement vmbo), een éénmalige subsidie verstrekt.

Artikel 5 Inwerkingtreding en geldigheidsduur

Deze afspraken treden in werking na ondertekening door partijen en gelden voor de duur van de beleidsregel 'Leer-werktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo', te weten tot en met het schooljaar 2002-2003. Vóór 1 januari 2003 bepalen partijen in overleg op welke wijze de afspraken worden voortgezet.

Artikel 6 Evaluatie

Partijen zullen in overleg de uitvoering van de afspraken evalueren. OCenW zal daarbij de resultaten van de monitor van het invoeringsbeleid vmbo van de jaren 2002 en 2003 over de invoering van leer-werktrajecten betrekken. Ook zullen partijen onderzoeken of de toekomstige inzet van de landelijke organen beroepsonderwijs een wettelijke basis dient te krijgen.

OCenW, mede namens LNV:

(drs. K.Y.I.J. Adelmund)

Namens Colo, gemandateerd door het bestuur Colo,

(drs. J.A. Verschoor MBA, directeur Opleidingscentrum SVS)

